

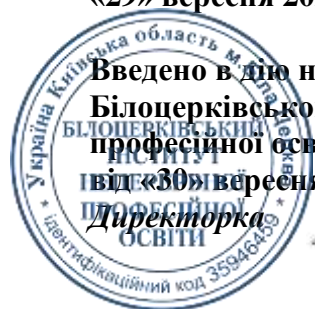

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти
«29» вересня 2021 року протокол № 7

Введено в дію наказом директорки
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти
від «30» вересня 2021 року № 01-01/68 О.Д.
Директорка *В.В. Сидоренко*

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Економічна психологія»

Шифр за ОП	<u>ВК 4</u>
Галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
Спеціальність	<u>053 Психологія</u>
Освітня програма	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>Другий (магістерський)</u>
Рік навчання	<u>II, семестр 3</u>
Вид дисципліни	<u>професійна підготовка, вибіркова</u>
Форма навчання	<u>заочна</u>

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри педагогіки,
психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти
(протокол № 7 від «08» вересня 2021 р.)

завідувач кафедри

І.С. Грозний

Біла Церква 2021

1. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по-батькові:	Лукіянчук Алла Миколаївна
Науковий ступінь (спеціальність):	Кандидат психологічних наук за спеціальністю «Педагогічна та вікова психологія»
Вчене звання (спеціальність):	Доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Посада:	Доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ORCID:	https://orcid.org/0000-0002-1597-5367
Профіль:	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=1svKOx4AAAAJ
e-mail:	LuAllaN@ukr.net
Контактний телефон:	+38 095 325 29 39

2. Інформація про курс навчальної дисципліни

Кредити ЕКТС:	4
Лекції:	8
Лабораторні заняття:	-
Практичні заняття:	10
Самостійна робота:	102
Курсова робота:	-
Вид контролю:	екзамен
Мова викладання:	українська
Форма викладання:	очна / дистанційна (з використанням LMS «Профосвіта»)

3. Інформація про доступність в мережі

Профіль навчальної дисципліни	https://profosvita.org/course/view.php?id=702
Репозитарій навчальної дисципліни:	Доступ надається в індивідуальному порядку
Консультації:	Онлайн-консультації за попередньою домовленістю: (Viber: +380953252939) в робочі дні з 9.30 до 17.30

4. Перелік компетентностей та результатів навчання, що забезпечує навчальна дисципліна

Компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність у сфері психології.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

РН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливої інформації із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, здійснювати реферування наукових джерел. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.

РН6. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

РН10. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності, демонструвати соціальну відповідальність та свідому поведінку, сповідувати гуманістичні та демократичні цінності.

РН12. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

5. Методи навчання

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються презентації, які поєднують словесні та наочні методи навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти акумулювати знання.

Під час практичних занять застосовуються словесні та практичні методи навчання, які спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти здібностей пізнання, а саме: дискусії, індивідуальна та командна форма роботи, кейси.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

6. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни сформування у здобувачів вищої освіти навички ефективного психологічного аналізу економічних явищ на різних рівнях соціального життя суспільства (індивідуальна поведінка, створення організаційно-виробничих систем, взаємозв'язок різних суб'єктів економічних відносин, сприйняття фінансової політики, попит і пропозиція людських ресурсів, моделі економічної поведінки населення і т. д.).

Завданням вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти компетентностей зазначених в пункті 4 цього силабусу.

7. Міждисциплінарні зв'язки

Перелік дисциплін, вивчення яких має передувати навчальній дисципліні (пререквізити):- Соціальна та екологічна безпека діяльності, Методологія та методика організації наукових досліджень, Психологія масової поведінки.

Перелік дисциплін, які мають вивчатися одночасно або безпосередньо після вивчення навчальної дисципліни (кореквізити):- Профорієнтаційна робота психолога.

8. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні проблеми економічної психології

Тема 1. Економічна психологія: еволюція, роль і місце в суспільстві.

Економічна психологія – суміжна наукова дисципліна, що об'єднує теоретичні положення, методи і результати досліджень, накопичені як психологічною наукою, так і безпосередньо економічною.

Актуальність розвитку вітчизняної економічної психології. Зв'язок економічної психології з іншими дисциплінами. Об'єкт, предмет і завдання економічної психології. Традиційні психологічні методи дослідження особистості і групи. Економічні методи (метод математичного моделювання, логіко-теоретичний аналіз, синтез, метод абстракції, історичний підхід). Методи економічної психології, розроблені з урахуванням специфіки даної наукової дисципліни (економіко-психологічний експеримент, мозковий штурм, синектика, метод дискусії, метод експертного прогнозування, функціонально-вартісного аналізу та ін.)

Тема 2. Економічна свідомість.

Сутність економічної свідомості. Структура економічної свідомості: з погляду суб'єкта економічної свідомості; за глибиною відображення; за психологічною природою економічної свідомості; за функціональними формами економічної свідомості. Поняття види та особливості економічного мислення. Вольові компоненти економічної свідомості: економічні норми, економічний інтерес, економічний вчинок, економічна діяльність.

Класифікація економічних інтересів: залежно від суб'єктів економічних відносин; за ступенем важливості; залежно від ознаки взаємостосунків; залежно від об'єкта інтересів; залежно від ступеня свідомості.

Тема 3. Ставлення людини до власності.

Поняття власність, економічна власність, юридична власність, економічний власник. Способи привласнення: праця, утримання, спадок, дарування, знахідка, вигреш, взяття в борг, шахрайство, вимагання, розкрадання. Власність та особистість. Економічна поведінка. Історичний аналіз відносин трансформації власності. Особисто-колективна форма власності.

Психологія почуття власності. Психологічні аспекти інтелектуальної власності. Реалізація права власності на об'єкти інтелектуальної власності. Значення та етапи розвитку інтелектуальної власності.

Тема 4. Фінансова психологія.

Поняття «гроші», «психологія грошей». Сприйняття грошей, невідповідність суб'єктивної оцінки грошей їх номіналу, психологічне «забарвлення» грошей. Тенденції ставлення до грошей у сучасному українському суспільстві. Форми володіння грошима.

Психосоціальні норми використання грошей. Основні причини боргів: соціальне схвалення боргів; економічна соціалізація; соціальне порівняння; уміння розпоряджатися грошима; споживацька поведінка часовий горизонт; ставлення до боргів; фаталізм.

Тема 5. Психологічне значення грошей.

Емоційна основа грошової патології. Психологічне значення грошей: безпека, влада, любов і свобода. Типи людей для яких гроші є символом безпеки. Типи людей шукачів влади за допомогою грошей. Любов і гроші. Свобода і гроші. Психологія азартних ігор. Чинники що впливають на ставлення до грошей: вік, соціальне оточення, економічний стан, особистісні риси.

Тема 6. Психологія споживання. Поведінка споживача.

Споживання як найважливіша сфера ринкової економіки. Принципи споживання. Процес споживання. Типові моделі поведінки споживача. Фактори що впливають на прийняття рішення про купівлю товарів. Теорії мотивації З. Фрейда та А. Маслоу.

Процес прийняття рішення про купівлю. Типові ефекти поведінки споживача. Основні принципи розробки товарів. Особистісні особливості, які впливають на економічний вибір. Гендерні особливості споживачів.

Змістовий модуль 2. Психологія підприємництва

Тема 7. Загальні засади психології підприємництва.

Підприємництво як базова категорія. Наукова інтерпретація підприємництва. Родові ознаки підприємництва. Підприємництво і бізнес. Моделі підприємництва. Предмет і завдання психології підприємництва. Зв'язок психології підприємництва з іншими дисциплінами.

Предмет психології підприємництва на рівнях особистості, діяльності, поведінки. Практичний аспект психології підприємництва.

Національний характер і підприємство. Поняття «ризик» у психології. Класифікація ризику. Чинники що зумовлюють об'єктивність підприємницького ризику. Індивідуально – психологічні риси людини, що обумовлюють її схильність до ризикованої поведінки. Алгоритм поведінки підприємця за умов ризику.

Поняття «активність». Процес формування активності на основі конфлікту потреб. Критерії оцінки прояву підприємницької активності. Поняття «творчість» (інноваційна поведінка). Типи підприємців стосовно інноваційної поведінки: «інноватори», «прихильники нововведень», «мінливі стосовно нововведень», «нейтральні», «скептики», «консерватори».

Лідерство як психологічний феномен. Теорії лідерства. Особистісні риси що закладають основу лідерства в підприємстві. Ситуативність лідерства.

Тема 8. Психологія підприємницької діяльності.

Побудова психологічного портрету підприємця. Важливі групи рис: інтелектуальний блок, комунікативний блок, мотиваційно-вольовий блок, соматичний блок. Вимоги до діяльності підприємця: «підприємливість», організаційно-управлінські здібності. Ситуативні обставини які забезпечують успіх у підприємстві: везіння, наявність у розпорядження потрібної інформації, конкурентоздатність послуг/продукції, наявність у розпорядженні необхідних зв'язків/знайомств, наявність достатніх фінансових і матеріальних ресурсів, сприятливу для розвитку підприємства соціально-психологічну атмосферу в суспільстві.

Базові ролі при процесі ініціювання підприємницької організації: власника, керівника, лідера, комерсанта та людини-ініціатора.

Поняття «мотив». Модель мотивації через потреби. Основні підприємницькі мотиви.

Характеристика людей з мотивами прагнення до успіху та уникнення невдачі.

Підприємницька активність. Соціально-економічні, політичні, організаційно-правові, технічні передумови підприємництва. Специфічні умови реалізації підприємницької діяльності: конкуренція, невизначеність

середовища, стресовість діяльності. Модель «п'яти сил» конкуренції М. Портера.

Економічна раціональна діяльність і підприємницька поведінка.

Тема 9. Типи підприємців.

Підприємницькі функції: фінансист, «винахідник», експерт, менеджер. Характерні поведінкові відмінності між типовим менеджером та підприємцем. Особа підприємця у вимірі масової свідомості. Обставини які не сприяли конструктивному сприйняттю особи підприємця.

Класифікація психологічних типів підприємців: за характером поведінки підприємця на ринку; з урахуванням особливостей застосування стилю діяльності; залежно від домінуючої мотивації підприємницької діяльності; відповідно до домінуючої виробничої стратегії поведінки; Класифікація соціальних типів підприємців: типи підприємців за В. Зомбартом; типи підприємців за Й. Шумпертом. Поняття «стать», «гендер». Статево-гендерний аспект проблеми підприємництва.

Тема 10. Психологія підприємницької організації

Поняття «організація». Психологічні основи побудови підприємницької організації :розробка підприємницької ідеї, задуму; прийняття рішення підприємцем про започаткування власної справи (організації); розробка бізнес-плану; організація процесу роботи і підготовки виробництва; побудова організаційної структури, вихід на ринок.

Система психологічної підтримки: психологічне консультування; професійний відбір, добір; соціально-психологічний тренінг, психологічне діагностування. Система професійної підтримки: професійна підготовка і перепідготовка, консалтинг, професійна орієнтація, планування кар'єри.

Тема 11. Психологія управління рекламною діяльністю підприємства.

Сутність реклами в психології. Мотиви звернення до реклами та моделювання процесів рекламної діяльності. Психологія рекламної діяльності організації. Стили рекламних звернень. Оцінка ефективності реклами. Сутність і елементи іміджу. Позитивний і негативний імідж організації. Складові іміджу керівника. Технології створення іміджу. Ефективне управління іміджем. Паблік рілейшінз (PR) як засіб управління іміджем. Вплив іміджу підприємства на споживачів.

Тема 12. Багатство та бідність, оцінка якості життя.

Соціально-психологічні аспекти проблеми бідності та багатства (визначення понять «багатство» та «бідність»), гроші як символ багатства та бідності. Багатство та бідність у суспільній свідомості, економічна ідентичність багатих та бідних. Благополуччя багатих та бідних: психічне благополуччя, освіта, як фактор благополуччя багатих та бідних. Моделі поведінки багатих та бідних. Причини, що генерують бідність. Психологічні особливості особистості, що знаходиться за межею бідності. Психологічні чинники якості життя людей. Взаємозв'язок оцінки якості життя та економіко-психологічного

статусу особистості. Вплив економічного чинника на суб'єктивну якість життя. Економічні цінності у структурі соціальних уявлень про благополуччя різних вікових груп. Уявлення про багатство та бідність в різних соціально-економічних умовах.

9. Структура курсу та форма контролю знань

Номер тижня	Вид заняття	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				Балів (max)
			годин				
			лк.	лаб.	пр.	СР	
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні проблеми економічної психології							
1	Лекція 1	Економічна психологія як галузь психологічної науки	2				1
	Практичне заняття 1	Економічна свідомість			2		9
	Самостійна робота 1	Ставлення людини до власності				26	5
1	Лекція 2	Фінансова психологія	2				1
	Практичне заняття 2	Психологічне значення грошей			2		5
	Самостійна робота 2	Психологія споживання. Поведінка споживача				26	5
Разом за 1 модуль			4		4	52	30
Змістовий модуль 2. Психологія підприємництва							
2	Лекція 3	Загальні засади психології підприємництва	2				1
	Практичне заняття 3	Психологія особистості підприємця.			2		6
	Самостійна робота 3	Типи підприємців				25	8
3	Лекція 4	Психологія підприємницької діяльності	2				1
	Практичне заняття 4	Психологія підприємницької організації			2		8
	Практичне заняття 5	Психологія управління рекламною діяльністю підприємства			2		8
	Самостійна робота 4	Багатство та бідність, оцінка якості життя				25	8
Разом за 2 модуль			4		6	50	40

Всього.	8	-	10	102	70
Екзамен					30
Всього з навчальної дисципліни – 120 год.					100

Поточний контроль – протягом кожного практичного заняття (до 10 балів).
 Контроль самостійної роботи – протягом кожного заняття (СР 1 – 9 балів, СР 2 – 9 балів, СР 3,4 – 8 балів).
 Підсумковий контроль – екзамен (30 балів).

9. Політика курсу навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. За відвідування 1 лекції / 1 практичного заняття нараховується 1 бал. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно із погодженням викладача, у цьому випадку за відвідування лекційних та практичних занять бали нараховуються за результатами тестування по темі лекції / практичного заняття.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (практичне заняття – 6 балів; самостійна робота – 5 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування).

Політика щодо академічної доброчесності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25 %. Списування під час підсумкового контролю та заліку заборонене (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. При виявленні у матеріалах курсу помилок, у тому числі описок, некоректного подання ілюстрацій, тощо, здобувачі вищої освіти отримують заохочувальні бали – 0,2 бали за кожен помилку. Для цього необхідно на електронну адресу викладача надіслати наступну інформацію: назва документу в якому зроблено помилку, сторінка та абзац (номер таблиці / номер рисунку) де знаходиться ця помилка, опис помилки та вірний правопис / значення. За плагіат та некоректну поведінку, у тому числі запізнення) знімаються штрафні бали. За плагіат – 25 балів; некоректну поведінку від 0,2 балів до 5 балів включно.

10. Система оцінювання навчальних досягнень

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою по видам навчальної діяльності.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	4
Участь у кейсах на практичних заняттях	32

Самостійна робота (оформлення результатів кейсів з практичних занять, підготовка статей та тез доповідей, аналіз інформаційних джерел)	34
Екзамен	30

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до практичних робіт за навчальною дисципліною «Економічна психологія».
2. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за навчальною дисципліною «Економічна психологія».

13. Список літератури

Основна

1. Бутко М., Неживенко А., Пепа Т. Економічна психологія : навчальний посібник. –К: Центр навчальної літератури, 2017. – 232 с.
2. Гусева О.Ю., Легомінова С.В., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С., Хлевицька Т.Б. Психологія підприємництва та бізнесу: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2019. 257с.
3. Економічні еліти України в історико-порівняльній перспективі // Україна модерна. – 2018. - № 25.
4. Злупко С.М., Стефанишин О.В., Швайка Л.А. Підприємництво: основи, особливості, механізми. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 369 с.
5. Ложкін Г. В., Комаровська В. Л. Економічна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2014. — 412 с.
6. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва : навчальний посібник. — К.: Каравела, 2018. — 416 с.

7. Пачковський Ю.Ф., Максименко А.О. Споживча поведінка українських домогосподарств. Монографія. – Львів: ЛНУ імені І.Франка, 2014. – 292 с.

Додаткова

1. Арсеєнко А. Підприємці в минулому і сьогодні: хто вони? Генеза західних концепцій // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – №1. – С. 80-95
2. Варналій З.С. Основи підприємництва. – К.: Знання-Прес, 2003. – 285 с.
3. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика. – К.: Либідь, 2001. – 334 с.
4. Єфременко Т. Фінансова поведінка населення України // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. -№2. – С.165-175.
5. Занюк С.С. Психологія мотивації. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
6. Покропивний С. Ф., Колот В. М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність. – К.: КНЕУ, 1998. – 352 с.
7. Полторак В.А. Маркетингові дослідження. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 387 с.
8. Суименко Е.И., Ефременко Т.О. Homo economicus современной Украины. Поведенческий аспект. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2004. – 244 с.
9. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія: Пер. з англ. – К.: Основи, 1995. – 528 с. Handbook of Economic Psychology / Ed. by van F. W. Raaij et al. – Dordrecht, 1988. – 424 p.

Інформаційні ресурси

1. Бутко М. П. Економічна психологія. [текст] навч. посіб. / За заг. ред. Бутка М. П. / М. П. Бутко, А. П. Неживенко, Т. В. Пепа – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 232 с.
http://shron1.chtyvo.org.ua/Butko_Mykola/Ekonomichna_psykholohiia.pdf
2. <http://portal.wen.ru/biznes/book.html> (підбірка книг присвячених психології підприємництва та бізнесу);
3. <https://sites.google.com/site/ekonomiceskaa/home> (економічна психологія – курс лекцій з аудіо записом та семінарськими заняттями);
4. <https://sites.google.com/site/ekonomiceskaa/knigi> (підбірка книг з Економічної психології);
5. <http://www.gumer.info> (сайт: Gumer-библиотека);
6. <http://www.twirpx.com/library/> (сайт: Twirpx-библиотека).